

ROZSUDOK
V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Mgr. Ľubomíry Kúdelovej a členov senátu JUDr. Petra Dukesa a JUDr. J. Zemaníkovej žalobcu: **J. B.**, r. č. **X., M.**, zast. advokátom JUDr. F. S., Z., proti žalovanému: **A., a. s., D.**, zast. **M. & M., s. r. o., P.**, o **zaplatenie 53 774,17 eur**, o odvolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 5. mája 2008 č. k. 4 Cb 14/03-726, jednomyseľne takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky odvolacie konanie v sume 36 000 eur **z a s t a v u j e .**

V prevyšujúcej časti 17 774,15 eur napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa **m e n í** tak, že žalobu **z a m i e t a .**

Účastníkom náhradu trov konania **n e p r i z n á v a .**

O d ô v o d n e n i e :

Krajský súd v Bratislave napadnutým rozsudkom žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 1 620 000 Sk a trovy konania.

Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že žalobca sa domáhal proti žalovanému zaplatať sumu 1 700 000 Sk s príslušenstvom titulom nezaplateného odstupného podľa § 669 Obch. zák.

Žalovaný vo vyjadrení uviedol, že pri posudzovaní nároku na odstupné a jeho výšku je potrebné brať na zreteľ všetky relevantné okolnosti, ako aj tie, ktoré nie sú uvedené priamo v zákone. Poukázal na neuzavretie konkurenčnej doložky v zmluve podľa § 672a Obch. zák., preto odstupné žalobcovi nepatrí.

Súd v novom konaní doplnil vykonal dokazovanie písomnými dôkazmi a zistil, že predmetom konania je nárok žalobcu na zaplatať odstupného v súvislosti s ukončením zmluvy o obchodnom zastúpení podľa § 669 ods. 1 Obch. zák. Súd pri posudzovaní nároku vychádzal so zákonných ustanovení § 652, § 669 ods. 1 písm. a/, b/, § 669 ods. 2 Obch. zák. / v texte odôvodnenia rozhodnutia zrejme omylom uvedené „O. s. p.“ /. Účastníci konania dňa 10. januára 1997 uzavreli zmluvu o obchodnom zastúpení, na základe ktorej žalobca vykonával pre žalovaného sprostredkovanie poistenia podľa čl. IV. zmluvy. Žalovaný zmluvu vypovedal dňa 24. mája 2002 bez udania dôvodu, na základe čoho žalovaný žiadal odstupné podľa § 669 ods. 1 Obch. zák. vo výške 1 734 547,70 Sk, ktoré vypočítal z celkovej výšky získaných provízií za 5 rokov / 8 672 738,53 Sk /, po vrátení veci na nové konania žalobca žiadal vyplatiť sumu 1 620 000 Sk.

Medzi účastníkmi zostal sporný nárok na vyplatať odstupného podľa § 669 ods. 2 Obch. zák., ktoré ustanovenie má kogentný charakter. Po skončení zmluvy má podľa uvedeného ustanovenia zástupca nárok na odstupné, pokiaľ splnil predpoklady podľa § 669 ods. 1 Obch. zák., ktoré predstavuje akúsi formu odškodnenia / nie však v zmysle vyrovnania utrpenej škody /, ide o zvláštnu v peniazoch vyjadriteľnú odmenu za výsledok činnosti obchodného zástupcu pre zastúpeného, ktorý sa prejavuje v postavení zastúpeného na trhu v dobe ukončenia obchodného zastúpenia, z ktorého trvá prínos pre obchody zastúpeného a tento prínos presiahne ukončenie obchodného zastúpenia. Ak je preukázateľne splnená táto podmienka, zákon ustanovuje i splnenie ďalšej podmienky pre úspešné uplatňovanie takéhoto nároku, a to, aby bolo vyplatať odstupného jednoznačne posúdené ako spravodlivé, teda všeobecne zodpovedajúce zásadám poctivého obchodného styku so zreteľom na všetky okolnosti vzťahu medzi účastníkmi, pričom treba brať na zreteľ i to, či bola alebo nebola dohodnutá konkurenčná doložka.

Z uvedeného vyplýva, že sa má prihliadnuť ku všetkým okolnostiam, z ktorých zákon vyslovene uvádza províziu, ktorú obchodný zástupca stráca a taktiež použitie či nepoužitie konkurenčnej doložky. Princíp spravodlivosti má byť uplatnený jednak voči zastúpenému, ale aj voči zástupcovi. Pokiaľ ide o konkurenčnú doložku, treba vychádzať z toho, že jej použitie predstavuje obmedzenie budúcej činnosti obchodného zástupcu, ktoré je možné v jeho takto kompenzovať a naopak, ak nebola dohodnutá.

Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že žalovaný vypovedal zmluvu bez udania dôvodu dňa 24. 05. 2002.

Podľa § 669a Obch. zák. právo na odstupné nevznikne, ak zastúpený odstúpi od zmluvy pre porušenie zmluvného záväzku obchodným zástupcom, ktoré zakladá právo na odstúpenie od zmluvy.

Podľa § 668 ods. 2 Obch. zák. zmluvu dohodnutú na neurčitý čas môže ukončiť ktorákoľvek zo strán výpoveďou.

Citované ustanovenia upravujú spôsoby skončenia zmluvy so zreteľom na dôvody, ktoré by niektorú zo strán ku skončeniu zmluvného vzťahu viedli. Aj samotná zmluva o obchodnom zastúpení zo dňa 10. 01. 1997 výslovne rozlišuje obidva spôsoby skončenia zmluvy vo svojich ustanoveniach, pričom v ust. čl. VII upravuje výpoveď a v čl. VIII upravuje odstúpenie od zmluvy s tým, že pri tomto spôsobe skončenia zmluvy vymenúva i dôvody, ktoré môžu viesť zastúpeného k odstúpeniu. Zákon i zmluva rozlišuje ukončenie zmluvy výpoveďou bez povinnosti uviesť dôvody a odstúpením od zmluvy, pre ktoré musia existovať dôvody.

Zmluva o obchodnom zastúpení skončila výpoveďou podľa čl. VII bez toho, aby bol uvedený dôvod ukončenia zmluvného vzťahu, a z tohto titulu vzniká nárok na odstupné, teda nedošlo k skončeniu zmluvy odstúpením, podľa čl. VIII pre porušenie zmluvy resp. inej skutočnosti zakladajúcej právo na odstúpenie od zmluvy a vylučujúce právo na odstupné.

Podľa obsahu žaloby výška odstupného predstavovala priemernú ročnú províziu, vypočítanú z priemeru provízií, ktoré žalobca ako obchodný zástupca v priebehu piatich rokov získal.

Ustanovenie § 669 ods. 1 písm. a/ Obch. zák. upravuje primeranú náhradu provízie, ktorú by obchodný zástupca vzhľadom na výsledok svojej činnosti mohol získať, pokiaľ by obchodné zastupovanie neskončilo a súčasne predstavuje aj určité vyrovnanie prínosu činnosti obchodného zástupcu pre zastúpeného na danom trhu a jeho zvýhodnenie, preto pre vznik práva na odplatu sú určené podmienky, ktoré musia byť splnené súčasne. Prvou podmienkou je, že obchodný zástupca pre zastúpeného získal nových zákazníkov alebo významne rozvinul obchod s doterajšími zákazníkmi a prospech z tejto činnosti obchodného zástupcu musí trvať aj v dobe skončenia zmluvy o obchodnom zastúpení. To znamená, že odplata obchodnému zástupcovi patrí len za činnosť, ktorá spočíva v jeho aktívnej účasti na získaní nových klientov. Druhou podmienkou je skutočnosť, že odplata musí byť posúdená ako spravodlivá, teda zodpovedajúca poctivému obchodnému styku a obchodnej morálke.

Pokiaľ ide o maximálnu výšku odstupného, je obmedzená v ust. § 669 ods. 2 Obch. zák. na priemer provízie získanej obchodným zástupcom v priebehu posledných piatich rokov.

Rozpor medzi účastníkmi konania bol v oblasti zaradenia pre výpočet odstupného. Nebolo spochybnené, že žalovaný uzavrel s s. r. o. L. L. dňa 03. 02. 1998 zmluvu o poistení motorových vozidiel. Súd doplnil dokazovanie o svedecké výpovede svedkov a prehl'adom peňažných plnení žalobcovi s zistil, že so žalovaným vyhovených províznych listov, predstavujúcich prehl'ad peňažných plnení, ktoré boli sporné medzi účastníkmi a z listov o priznaní bonifikácie žalobcovi, ako aj z vyjadrenia žalovaného k predpokladom na dosiahnutie funkčného stupňa generálny reprezentant, v ktorom bol žalobca zaradený, mal súd za preukázané, že žalovaný pričinením žalobcu získal značný prospech a neuveril tvrdeniam žalovaného, že žalobca svoje povinnosti neplnil.

Súd mal za preukázané, že nárok žalobcu je podľa § 669 Obch. zák. oprávnený, nakoľko podľa výkazov mal súd za preukázané, že žalobca pre žalovaného získal, resp. rozvinul obchody, z ktorých mal podstatné výhody. Žalobca za uvedené obchody získal 8 672 738,53 Sk provízie za päť rokov, ktoré žalovaný vyplatil bez výhrad. Žalobca bol trvale vyhodnocovaný ako jeden z najlepších reprezentantov zastupujúcich žalovaného, preto tvrdenie žalovaného, že zmluvu zrušil z dôvodu porušovania zákona žalobcom, nemal súd za preukázané.

Súd sa nestotožnil s názorom žalovaného, že právo na odstupné žalobcovi patrí len vtedy, ak je použitá konkurenčná doložka. Podľa názoru súdu, dôležitým momentom pre posudzovanie spravodlivosti vyplatenia odstupného je práve provízia, ktorú zástupca, ktorý bol u žalovaného už v pozícii generálneho reprezentanta, čomu zodpovedala aj sadzba a výška provízií vyplácaných žalovaným za uzavreté resp. sprostredkované poisťovné zmluvy. Táto skutočnosť bola podľa názoru súdu tiež rozhodujúca pri posudzovaní vplyvu použitej resp. nepoužitej konkurenčnej doložky na spravodlivosť vyplácania odstupného. Súd mal za to, že i v prípade pôsobenia žalobcu v inej spoločnosti, predmetom ktorej je sprostredkovateľská činnosť v poisťovníctve, nemožno predpokladať dosiahnutie provízií porovnateľných s tými, ktoré žalobca ukončením zmluvy o obchodnom zastúpení stratil. Na druhej strane tým, že medzi účastníkmi nebola dohodnutá konkurenčná doložka, nemožno posudzovať ako porušenie akýchkoľvek zmluvných dojednaní skutočnosť, že žalobca po skončení platnosti zmluvy o zastúpení so žalovaným, mal pracovať v inej spoločnosti, ktorej predmetom činnosti je sprostredkovateľská činnosť v poisťovníctve.

Na základe vykonaného dokazovania mal súd za preukázané, že žalobcovi vzniklo právo na odstupné podľa § 669 ods. 1 Obch. zák., nakoľko splnil zákonom stanovené podmienky, preto rozhodol tak, ako vyplýva z výroku rozsudku. Do výpočtu odstupného nie je zahrnutá provízia získaná žalobcom za starostlivosť o poisťný kmeň, nakoľko táto nebola vyplácaná ako provízia za uzatvorené poisťovné zmluvy. Za základ pre určenie výšky bola použitá vyplatená provízia, ktorú žalovaný žalobcovi vyplácal. Súd ďalej dospel k záveru, že aj provízie vyplácané z poisťných zmlúv uzavretých podľa Dohôd o poistení motorových vozidiel zo dňa 03. 02. 1998 boli vyplácané dôvodne. Spochybňovanie dôvodnosti vyplatenia provízií v súčasnom období nie je opodstatnené. V tejto súvislosti bolo poukázané i na ďalšie aktivity zo strany žalobcu, preukazujúce jeho vplyv na uzatváranie poisťných zmlúv v prospech žalovaného napr. v prípade L. ojazdených áut žalobca vykonával ohliadky poisťovaných vozidiel, podpisoval odovzdávacie protokoly i poisťovné podmienky. Žalobca ďalej sprostredkoval obchody s následným uzavretím poisťných zmlúv medzi L. L. a inými predajcami áut / napr. A., s .r. o., A., s. r. o., A., a. s., T. C., s. r. o. /. Súd sa nestotožnil ani s vyjadrením žalovaného, ktoré pripojil k prehľadu vyplácaných provízií, v ktorom zavádza keď v čl. II ods.1 písm. b/ uvádza: provízia priebežná alebo provízia za starostlivosť o kmeň. Provízia za starostlivosť podľa názoru súdu nie je totožná s províziou priebežnou. Žalobca vo vyjadrení na pojednávaní 18. 06. 2004 sa dotkol iba provízie za starostlivosť o poisťný kmeň, a to v záujme odstránenia možných sporných vecí. Je nesporné, že sa to týkalo

iba provízií osobitne uvádzaných vo vyúčtovaniach ako provízia za starostlivosť. Súd má za to, že ostatné provízie sú províziami za činnosť žalobcu ako obchodného zástupcu a jednoznačne vyplývajú zo zmluvy o obchodnom zastúpení.

Na základe uvedeného súd žalobe vyhovel tak, ako vyplýva z výroku rozsudku.

O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O. s. p. tak, že úspešnému žalobcovi priznal náhradu účelne vynaložených trov konania / súdny poplatok, trovy právneho zastúpenia vrátane trov v novom konaní /.

Žalovaný podal proti rozsudku v zákonnej lehote odvolanie podaním zo dňa 27. júna 2008.

V odôvodnení odvolania uviedol, že rozsudok nie je správny z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci a nerešpektovania právneho názoru odvolacieho súdu podľa ust. § 226 O. s. p., nesprávnych skutkových zistení, hoci vykonal navrhované dôkazy, rozsudok má tiež vady, ktoré môžu mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, najmä je nepreskúmateľný pre nedostatočné odôvodnenie a nezrozumiteľnosť a súd neúplne zistil skutkový stav veci.

V odvolaní cituje z odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia a poukázal na to, že v novom rozhodnutí prvostupňový súd riadne neuviedol, ktoré skutočnosti mal za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa riadil. Súd v odôvodnení neuviedol, ako stanovil priemernú ročnú províziu, ktorá je maximálnou hranicou odstupného, ani ako dospel k sume 1 620 000 Sk.

Nadalej trvá na tom, že ani v novom konaní neboli žalobcove tvrdenia preukázané. Ďalej poukázal na to, že pri stanovovaní odstupného nebola vôbec zohľadnená skutočnosť / z odôvodnenia to nevyplýva /, že zmluva o obchodnom zastúpení neobsahovala konkurenčnú doložku. Nezohľadnením nepoužitia konkurenčnej doložky a skutočnosti, že žalobca pôsobil a pôsobí v oblasti sprostredkovania poistenia po skončení zmluvy o obchodnom zastúpení doteraz, ako ďalšej okolnosti, ktorá ovplyvňuje spravodlivé určenie odstupného, a ktoré bolo potrebné v prospech žalovaného zohľadniť prinajmenšom znížením odstupného, čo považuje za nesprávne právne posúdenie.

Odvolateľ považuje za nesprávne, že došlo k zahrnutiu priebežnej provízie do základu pre výpočet odstupného a záver súdu, že do základu pre výpočet odstupného pre žalobcu boli zahrnuté všetky ostatné platby, okrem provízie za starostlivosť, teda aj priebežné provízie, považuje za nesprávny. Súd podľa odvolateľa nesprávne právne kvalifikoval aj priebežnú províziu ako odplatu zástupcovi za uzavretie poistných zmlúv.

Ďalej v odvolaní uviedol, že bolo preukázané, že Dohoda o poistení motorových vozidiel s VB L. SK, s. r. o. bola uzavretá bez pričinenia žalobcu. Odvolateľ popiera odôvodnenosť podanej žaloby žalobcom a navrhol napadnutý rozsudok zmeniť a žalobu zamietnuť a priznať náhradu trov konania, ktoré písomne vyčíslil.

O odvolaní rozhodol odvolací súd tak, že potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 219 O. s. p. z dôvodu jeho vecnej správnosti, keď dospel k názoru, že súd prvého stupňa v novom konaní doplnil dokazovanie, na základe ktorého vyslovil právny názor a svoje rozhodnutie i náležite odôvodnil. Žalobcovi trovy odvolacieho konania nepriznal, pretože si ich neuplatnil.

Žalovaný vo veci podal sťažnosť na Ústavný súd SR z dôvodu, že napadnutý odvolací súd neobsahoval špecifickú odpoveď ani na jeden sťažovateľom uvádzaný dôvod odvolania, v čom videl porušenie práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces.

Ústavný súd rozhodol o sťažnosti žalovaného Nálezom III.ÚS 131/2010-39, ktorým rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie z dôvodu, že dospel k záveru o porušení základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu, ktorého sa odvolací súd dopustil nedostatočným odôvodnením svojho potvrdzujúceho rozsudku.

Podaním zo dňa 10. júna 2011 žalovaný uviedol, že na základe rozsudku odvolacieho súdu zaplatil v prospech žalobcu sumu 53 774,15 eur a trovy konania.

Po rozhodnutí Ústavného súdu SR žalovaný požiadal žalobcu o vrátenie zaplatenej sumy a následne po zvážení všetkých okolností a skutočností, ktoré v počas konania vyšli najavo, právnych argumentov vrátane odôvodnenia nálezu žalovaný vyslovil, že odstupné vo výške 36 000 eur bolo poskytnuté dôvodne podľa § 669 a nasl. Obch. zák. V prevyšujúcej časti nároku / nad 36 000 eur / odstupné podľa žalovaného žalobcovi nepatrí.

Žalobca k uvedenému podaniu zaujal stanovisko v podaní zo dňa 16. marca 2012, v ktorom okrem vecných argumentov uviedol, že suma vo výške 53 774,15 eur bola pripísaná na jeho účet dňa 23. júna 2009 a aj napriek tejto skutočnosti na žalobe trvá v celom rozsahu, vrátane „uznanej“ sumy 36 000 eur. Uvedené uznanie podľa neho nevykazuje náležitú hmotnoprávnu relevanciu a v prípade čiastočného späťvzatia žaloby by mohol byť žalobca vystavený hrozbe žaloby o vydanie bezdôvodného obohatenia zo strany žalovaného. V tejto súvislosti poukázal najmä na § 57 ods. 1 písm. f/ Exekučného poriadku, ako i § 154 ods. 1 a § 213 ods. 1 O. s. p. Navrhol napadnutý rozsudok potvrdiť a priznať žalobcovi trovy konania 1 296,78 eur za dva úkony právnej služby, paušálnu náhradu a 20 % DPH.

Žalovaný podaním zo dňa 5. júna 2012 vzal svoje odvolanie proti rozsudku súdu prvého stupňa vo výške 36 000 eur späť a v prevyšujúcej časti 17 774,15 eur na odvolaní zotrval.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací / § 10 ods. 2 / preskúmal vec podľa § 212 ods. 1 v spojení s § 214 ods. 1 O. s. p. na verejnom pojednávaní za účasti sporových strán.

Odvolací súd na pojednávaní oboznámil žalobcu o čiastočnom späťvzatí odvolania vo výške 36 000 eur, proti ktorému žalobca žiadnu námietku nevzniesol.

Nakoľko rozsudok odvolacieho súdu bol zrušený a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie a v rámci ktorého bolo preukázané, že žalovaný zaplatil celú žalobcom požadovanú pohľadávku, ktorú žalobca prijal a prijatie platby i potvrdil. Zaplatením žalovanej pohľadávky dlh žalovaného zanikol / k vráteniu zaplatenej sumy zo strany žalobcu nedošlo, ani jej časti / a žalobca na žalobe zotrval a ani zaplatenú sumu v spornej časti 11 774,15 eur žalovanému nevrátil, čím odpadol predmet konania. Odvolací súd pri posudzovaní veci vchádzal zo stavu rozhodnom v čase vyhlásenia rozsudku / § 154 ods. 1 O. s. p. /. Vzhľadom na uvedené považoval odvolací súd vznesené námietky žalobcu týkajúce sa zaplatenia pohľadávky žalovaným za bezpredmetné, pretože zrušením odvolacieho rozsudku zanikla i jeho právoplatnosť a vykonateľnosť a na tento prípad nevzťahuje § 57 ods. 1 písm. f/ EP.

Najvyšší súd Slovenskej republiky na základe uvedených skutočností konanie o zaplatenie sumy 36 000 eur podľa § 222 O. s. p. zastavil. V prevyšujúcej časti o zaplatenie sumy 17 774,15 eur napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 220 O. s. p. zmenil a žalobu zamietol.

O trovách konania rozhodol tak, že ich účastníkom nepriznal, pretože v časti bola žaloba zamietnutá, teda v tejto časti bol úspešný žalovaný a v časti bolo odvolacie konanie zastavené z príčin na strane žalovaného, teda o trovách konania rozhodol podľa § 224 ods. 1, 2 v spojení s § 142 ods. 2 a § 146 ods. 2 O. s. p.

Poučenie: Proti tomuto rozsudku nie je odvolanie prípustné.

V Bratislave 12. júna 2012

Mgr. Ľubomíra Kúdelová, v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Lucia Blažíčková